

ISIRI

11381

1st.edition

جمهوری اسلامی ایران

Islamic Republic of Iran

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

Institute of Standards and Industrial Research of Iran

استاندارد ملی ایران

۱۱۳۸۱

چاپ اول

**روان کنده‌ها – روغن موتور برای موتورهای
دیزلی در سطح کیفیت معادل با API CG4 –
ویژگی‌ها**

**Lubricants – Engine oil for use in
diesel engines equivalent to API CG4 –
Specifications**

ICS:75.100

به نام خدا

آشنایی با مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و الزامات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱ تنها مرجع رسمی کشور است که وظیفه تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) ایران را به عهده دارد.

تدوین استاندارد در حوزه های مختلف در کمیسیون های فنی مرکب از کارشناسان مؤسسه^{*} صاحب نظران مراکز و مؤسسات علمی، پژوهشی، تولیدی و اقتصادی آگاه و مرتبط انجام می شود و کوششی همگام با مصالح ملی و با توجه به شرایط تولیدی، فناوری و تجاری است که از مشارکت آگاهانه و منصفانه صاحبان حق و نفع، شامل تولیدکنندگان، مصرفکنندگان، صادرکنندگان و وارد کنندگان، مراکز علمی و تخصصی، نهادها، سازمان های دولتی و غیر دولتی حاصل می شود. پیش نویس استانداردهای ملی ایران برای نظرخواهی به مراجع ذی نفع و اعضای کمیسیون های فنی مربوط ارسال می شود و پس از دریافت نظرها و پیشنهادها در کمیته ملی مرتبط با آن رشته طرح و در صورت تصویب به عنوان استاندارد ملی (رسمی) ایران چاپ و منتشر می شود.

پیش نویس استانداردهایی که مؤسسات و سازمان های علاقه مند و ذیصلاح نیز با رعایت ضوابط تعیین شده تهیه می کنند در کمیته ملی طرح و بررسی و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی ایران چاپ و منتشر می شود. بدین ترتیب، استانداردهایی ملی می شود که بر اساس مفاد نوشته شده در استاندارد ملی ایران شماره ۵ تدوین و در کمیته ملی استاندارد مربوط که مؤسسه استاندارد تشکیل می دهد به تصویب رسیده باشد.

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران از اعضای اصلی سازمان بین المللی استاندارد (ISO)^۱ کمیسیون بین المللی الکترونیک (IEC)^۲ و سازمان بین المللی اندازه شناسی قانونی (OIML)^۳ است و به عنوان تنها رابط^۴ کمیسیون کدکس غذایی (CAC)^۵ در کشور فعالیت می کند. در تدوین استانداردهای ملی ایران ضمن توجه به شرایط کلی و نیازمندی های خاص کشور، از آخرین پیشرفت های علمی، فنی و صنعتی جهان و استانداردهای بین المللی بهره گیری می شود.

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران می تواند با رعایت موازین پیش بینی شده در قانون، برای حمایت از مصرف کنندگان، حفظ سلامت و ایمنی فردی و عمومی، حصول اطمینان از کیفیت محصولات و ملاحظات زیست محیطی و اقتصادی، اجرای بعضی از استانداردهای ملی ایران را برای محصولات تولیدی داخل کشور و / یا اقلام وارداتی، با تصویب شورای عالی استاندارد، اجباری نماید. مؤسسه می تواند به منظور حفظ بازار های بین المللی برای محصولات کشور، اجرای استاندارد کالاهای صادراتی و درجه بندی آن را اجباری نماید. همچنین برای اطمینان بخشیدن به استفاده کنندگان از خدمات سازمانها و مؤسسات فعال در زمینه مشاوره، آموزش، بازرگانی، ممیزی و صدور گواهی سیستم های مدیریت کیفیت و مدیریت زیست-محیطی، آزمایشگاهها و مراکز کالیبراسیون (واسنجی) وسایل سنجش، مؤسسه استاندارد این گونه سازمان ها و مؤسسات را بر اساس ضوابط نظام تأیید صلاحیت ایران ارزیابی می کند و در صورت احراز شرایط لازم، گواهینامه تأیید صلاحیت به آن ها اعطا و بر عملکرد آنها نظارت می کند. ترویج دستگاه بین المللی یکاهای کالیبراسیون (واسنجی) وسایل سنجش، تعیین عیار فلزات گرانبهای و انجام تحقیقات کاربردی برای ارتقای سطح استانداردهای ملی ایران از دیگر وظایف این مؤسسه است.

* مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

1- International organization for Standardization

2- International Electro technical Commission

3- International Organization for Legal Metrology (Organization International de Metrologie Legal)

4- Contact point

5- Codex Alimentarius Commission

کمیسیون استاندارد «روان کننده‌ها - روغن موتور برای موتورهای دیزلی در سطح کیفیت معادل با API CG4 - ویژگی‌ها»

سمت یا نمایندگی

سرپرست پروژه - پژوهشگاه صنعت نفت

رئيس

ذوقی، محمد حسن

(فوق لیسانس مهندسی شیمی)

دبیر

امینیان، وحید

(فوق لیسانس شیمی)

اعضا

مسئول کنترل کیفیت شیمیایی شرکت نفت بهران

پازکیان، محمد علی

(فوق لیسانس شیمی)

مدیر کنترل کیفیت شرکت زنیط

صادقی، سعیده

(لیسانس شیمی)

مدیر فی آزمایشگاه شرکت نفت سپاهان

صالحی، بابک

(لیسانس شیمی)

اداره نظارت بر اجرای استاندارد موسسه استاندارد و

عباسپور، شهرناز

تحقیقات صنعتی ایران

(لیسانس شیمی)

مسئول کنترل کیفیت شرکت نفت ایرانول

غیشه، نازنین

(لیسانس شیمی)

پیش گفتار

استاندارد " روان کننده‌ها – روغن موتور برای موتورهای دیزلی در سطح کیفیت معادل با API CG4" ویژگی‌ها " که پیش نویس آن در کمیسیون های مربوط توسط موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران تهیه و تدوین شده و در ششصدوهفتمین اجلاس کمیته ملی استاندارد شیمیائی و پلیمر مورخ ۱۳۸۷/۱۲/۱۹ مورد تصویب قرار گرفته است ، اینک به استاندارد بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱، به عنوان استاندارد ملی ایران منتشر می شود.

برای حفظ همگامی و هماهنگی با تحولات و پیشرفت‌های ملی و جهانی در زمینه صنایع ، علوم و خدمات استانداردهای ملی ایران در موقع لزوم تجدید نظر خواهد شد و هر پیشنهادی که برای اصلاح و تکمیل این استانداردها ارائه شود ، هنگام تجدید نظر در کمیسیون فنی مربوط مورد توجه قرار خواهد گرفت . بنابراین ، باید همواره از آخرین تجدید نظر استانداردهای ملی استفاده کرد .

منابع و مأخذی که برای تهیه این استاندارد مورد استفاده قرار گرفته به شرح زیر است :

- 1- SAE J 300 : 2007 , Engine Oil classification .
- 2- SAE J 183 : 2006 , Engine Oil performance and Engine service classification .
- 3- ACEA 2007 , European oil sequence for service-fill oils for heavy duty diesel Engines .
- 4- ASTM D 4485-07 , Standard Specification for performance of Engines oils .

روان کننده‌ها – روغن موتور برای موتورهای دیزلی در سطح کیفیت معادل با API CG4 – ویژگی‌ها

۱ هدف و دامنه کاربرد

هدف از تدوین این استاندارد، تعیین ویژگی‌ها و روش‌های آزمون روغن موتور مناسب برای موتورهای دیزلی است که به روغنی در سطح کیفیت معادل با API CG4 نیاز دارند.

۲ مراجع الزامی

مدارک الزامی زیر حاوی مقرراتی است که در متن این استاندارد ملی ایران به آن‌ها ارجاع داده شده است. بدین ترتیب آن مقررات جزئی از این استاندارد ملی ایران محسوب می‌شود.
در صورتی که به مدرکی با ذکر تاریخ انتشار ارجاع داده شده باشد، اصلاحیه‌ها و تجدید نظرهای بعدی آن مورد نظر این استاندارد ملی ایران نیست. در مورد مدرکی که بدون ذکر تاریخ انتشار به آن‌ها ارجاع داده شده است، همواره آخرین تجدید نظر و اصلاحیه‌های بعدی آن‌ها مورد نظر است.
استفاده از مراجع زیر برای کاربرد این استاندارد الزامی است:

۱-۲ استاندارد ملی ایران ۱۹۵ : سال ۱۳۸۶ ، فرآورده‌های نفتی – محاسبه شاخص گرانروی با استفاده از گرانروی کینماتیک در دماهای ۴۰ درجه سلسیوس و ۱۰۰ درجه سلسیوس

۲-۲ استاندارد ملی ایران ۱۹۶ : سال ۱۳۷۵ ، روش اندازه‌گیری مقدار کف در روغن‌های روان کننده

۳-۲ استاندارد ملی ایران ۱۹۸ : سال ۱۳۸۶ ، فرآورده‌های نفتی - اندازه گیری نقطه اشتعال و نقطه آتش گیری به روش باز کلیولند - روشن آزمون

۴-۲ استاندارد ملی ایران ۲۰۱ : سال ۱۳۷۵ ، روش اندازه‌گیری نقطه ریزش روغن‌های نفتی

۵-۲ استاندارد ملی ایران ۳۳۶ : سال ۱۳۸۶ ، فرآورده‌های نفتی - تشخیص خوردنگی تیغه مسی - روشن آزمون

۶-۲ استاندارد ملی ایران ۲۷۷۲ : سال ۱۳۶۷ ، عدد قلیایی کل در محصولات نفتی به روش تیتراسیون پتانسیو متری اسید پر کلریک

۷-۲ استاندارد ملی ایران ۳۲۸۱ : سال ۱۳۸۶ ، روغن‌های روان کننده - اندازه گیری باریوم، کلسیم، منیزیم و روی در روغن‌های روان کننده کار نکرده به روش طیف سنجی جذب اتمی

۸-۲ استاندارد ملی ایران ۳۲۹۹ : سال ۱۳۷۱ ، ویژگی‌ها و روش‌های آزمون روغن پایه با شاخص گرانروی بالا

۹-۲ استاندارد ملی ایران ۳۷۸۰ : سال ۱۳۷۵ ، تعیین میزان اتلاف روغن‌های روان ساز در اثر تبخیر

۱۰-۲ استاندارد ملی ایران ۶۱۴۸ : سال ۱۳۸۰ ، فرآورده‌های نفتی - اندازه گیری پایداری برشی سیالات حاوی مواد پلیمری با استفاده از نازل تزریق دیزلی - روشن آزمون

- 2-11** SAE J 300 Engine oil viscosity classification (latest active issue) .
- 2-12** API 1509 April 2007 , Appendix E .
- 2-13** ASTM D 4951-02 Determination of additive elements in lubricating oils by ICP-AES .
- 2-14** ASTM D 5119-02 Standard test method for evaluation of automotive engine oils in the CRC-L-38 Spark- ignition engine .
- 2-15** ASTM D 5966-08 Standard test method for evaluation of engine oils for Roller follower wear in light – duty diesel engine (RFWT).
- 2-16** ASTM D 5967-08 Standard test method for evaluation of diesel engine oils in the T-8 diesel engine .
- 2-17** ASTM D 5968-06 Standard test method for evaluation of corrosiveness of diesel engine oil at 121°C .
- 2-18** ASTM D 6709-08 Standard test method for evaluation of automotive engine oils in the sequence VIII spark – ignition engine (CLR oil test engine) .
- 2-20** ASTM D 6750-08 Standard test method for evaluation of engine oil in a high – speed , single cylinder diesel engine . 1 K procedure and 1 N procedure .
- 2-21** ASTM D 6984-08a Standard test method for evaluation of automotive engine oils in the sequence IIIF spark-ignition engine .
- 2-22** ASTM D 7320-08a Standard test method for evaluation automotive engine oils in the sequence IIIG spark-ignition engine .

٣ طبقه بندی

این نوع روغن موتور بر حسب درجات گرانروی مطابق استاندارد SAE J 300 طبقه بندی می‌گردد .

٤ ویژگی ها

۱-۴ مواد تشکیل دهنده

۱-۱-۴ روغن پایه

روغن پایه مورد استفاده در ساخت این نوع روغن موتور باید مطابق با استاندارد ملی ایران ۳۲۹۹ : سال ۱۳۷۱ و با توجه به طبقه بندی API برای روغن‌های پایه باشد ، تا بتواند ویژگی‌های مندرج در جدول یک و دو را در روغن موتور ایجاد کند .

۲-۱-۴ مواد افزودنی

مقدار و نوع مواد افزودنی مورد استفاده در ساخت روغن موتور باید با توجه به طبقه بندی API برای روغن‌های پایه باشد . بسته‌های مواد افزودنی مورد استفاده باید دارای تاییدیه از آزمایشگاه‌های مورد تأیید موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مبنی بر انجام آزمون‌های موتوری باشد . نوع روغن پایه مصرفی در آزمون‌های موتوری مربوطه ، باید از نظر گروه‌های مندرج در طبقه بندی API برای روغن‌های پایه مشخص شود .

یادآوری – تولید کننده روغن موتور باید اطلاعات فنی کامل راجع به منشأ ، روش پالایش ، نسبت‌های به کار برده شده روغن پایه و مواد افزودنی را در اختیار موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران قرار دهد .

۳-۱-۴ روغن موتور باید شفاف و عاری از هر گونه ناخالصی از قبیل آب ، مواد معلق ، رسوب و گرد و غبار بوده و نیز قادر بودی زننده باشد .

۴-۱-۴ روغن موتور باید پایداری و همگنی خود را در طول نگه داری و قبل از مصرف حفظ کند .

۵-۱-۴ این روغن موتور باید با سایر روغن های موتور با سطح کیفیت مشابه ، که دارای پروانه کاربرد علامت استاندارد ملی ایران می باشند ، سازگاری داشته باشد .

۵ بسته بندی و نشانه گذاری

روغن موتور باید در ظروف مناسب و در اندازه‌های یک لیتری تا ۲۰۸ لیتری (بشکه) بسته‌بندی شود .
بر روی ظروف مشخصات زیر باید به صورت خوانا نوشته شود :

۱-۵ درجه گرانزوی روغن موتور بر مبنای درجات SAE ؛

۲-۵ سطح کیفیت روغن موتور به صورت " API CG4 " معادل با " API " ؛

۳-۵ کاربرد روغن موتور از لحاظ بنزینی و یا دیزلی بودن آن ؛

۴-۵ حجم خالص بر حسب لیتر ؛

۵-۵ نام و نشانی شرکت تولید کننده به زبان فارسی و علامت تجاری آن ؛

۶-۵ عبارت " ساخت ایران " به زبان فارسی ؛

۷-۵ شماره و تاریخ ساخت .

جدول ۱- ویژگی‌های شیمیایی و فیزیکی

ردیف	ویژگی	واحد	حدود قابل قبول	روش آزمون
۱	درجه گرانزوی		مطابق استاندارد SAE J 300 (آخرین انتشار)	
۲	شاخص گرانزوی	-	گزارش شود	استاندارد ملی ایران ۱۹۵ : سال ۱۳۸۶
۳	پایداری برشی		روغن پس از آزمون در درجه گرانزوی خود باقی بماند	استاندارد ملی ایران ۶۱۴۸ : سال ۱۳۸۰
۴	فراریت ، حداکثر	درصد وزنی	دقیقه درجه‌های ۴۰ ۵۰	استاندارد ملی ایران ۳۷۸۰ : سال ۱۳۷۵
۵	نقطه اشتعال ، حداقل	درجہ سلسیوس	درجہ‌های xW ۲۰ xW ۳۰	استاندارد ملی ایران ۱۹۸ : سال ۱۳۸۶
۶	کف الف- در ۹۴ و ۲۴ درجه سلسیوس ، حداکثر : - مرحله I ، تمایل به ایجاد کف- پایداری کف - مرحله II ، تمایل به ایجاد کف- پایداری کف - مرحله III ، تمایل به ایجاد کف- پایداری کف	میلی متر	بیست و پنج - صفر پنجاه - صفر بیست و پنج - صفر	استاندارد ملی ایران ۱۹۶ : سال ۱۳۷۵
۷	نقطه ریزش ، حداکثر	درجہ سلسیوس	درجہ‌های • Wx ۵ Wx ۱۰ Wx - ۳۰	استاندارد ملی ایران ۲۰۱ : سال ۱۳۷۵
۸	خوردگی تیغه مسی ، ۳ ساعت در ۱۰۰ درجه سلسیوس ، حداکثر	-	۱ b	استاندارد ملی ایران ۳۳۶ : سال ۱۳۸۶

ادامه جدول ۱

ردیف	ویژگی	واحد	حدود قابل قبول	روش آزمون
۹	آزمون خوردگی به روش کیومینز :	میلی گرم بر کیلو گرم	۲۰	ASTM D 5968-06 (CBT)
	- افزایش غلظت مس در روغن ، حداکثر افزایش غلظت سرب در روغن ، حداکثر افزایش غلظت قلع در روغن ، حداکثر	میلی گرم بر کیلو گرم	۶۰	گزارش شود
۱۰	خوردگی نوار مسی طبق استاندارد ملی ایران شماره ۳۳۶ : سال ۱۳۸۶ ، حداکثر عناصر	میلی گرم بر کیلو گرم	۳	استاندارد ملی ایران ۳۲۸۱ : سال ۱۳۸۶ ASTM D 4951-02
۱۱	عدد قلیایی کل	درصد وزنی	طبق مشخصات ماده افزودنی استفاده شده	استاندارد ملی ایران ۲۷۷۲ : سال ۱۳۶۷

جدول ۲ - آزمون های موتوری

ردیف	آزمون	واحد	حدود قابل قبول	روش آزمون	
۱	دیمریت های وزن شده ^(۱) ، حداکثر گرفتگی شیار فوقانی ^(۲) ، حداکثر قسمت کربنی سنگین زمینه فوقانی ^(۳) ، حداکثر صرف روغن (صفر تا ۲۵۲ ساعت) ، حداکثر فسایش پیستون ، رینگ و آستر چسبندگی رینگ پیستون	- درصد درصد گرم بر کیلو وات ساعت -	سه بار آزمون ۳۲۳/۰ ۲۵ ۵ ۰/۵ نداشته باشد نداشته باشد	دو بار آزمون ۳۱۱/۷ ۲۳ ۴ ۰/۵ نداشته باشد نداشته باشد	یک بار آزمون ۲۸۶/۲ ۲۰ ۳ ۰/۵ نداشته باشد نداشته باشد
	افزایش گرانروی با دوده به میزان ۳/۸ درصد ، حداکثر گرفتگی صافی ، فشار تفاضلی ، حداکثر صرف روغن ، حداکثر	سانتی استوک کیلو پاسکال (psi) گرم بر کیلو وات ساعت	۱۲/۰ (۲۰) ۱۳۸ ۰/۳۰۴	۱۲/۵ (۲۰) ۱۳۸ ۰/۳۰۴	
	افزایش گرانروی (در ۴۰°C) روغن پس از ۶۰ ساعت ، حداکثر	درصد	۳۶۰	۳۴۹	
	افزایش گرانروی (در ۴۰°C) ، حداکثر	درصد	۱۸۴	۱۷۳	
	کاهش وزن یاتاقان ، حداکثر مقدار بزرگتر بودن گرانروی روغن کار کرده از حد پایین درجه گرانروی ۳۰۰ SAE J ، حداقل	میلی گرم سانتی استوک	۵۰/۰ ۰/۵	۴۸/۱ ۰/۵	
	کاهش وزن یاتاقان ، حداکثر مقدار بزرگتر بودن گرانروی روغن کار کرده از حد پایین درجه گرانروی ۳۰۰ SAE J ، حداقل	میلی گرم سانتی استوک	۳۳/۰ ۰/۵	۳۱/۹ ۰/۵	
۵	سایش ، حداکثر	میکرومتر (میل)	(۰/۵۰) ۱۲/۷	(۰/۴۹) ۱۲/۴	
۶	مقاومت در برابر هوا دهی ، حداکثر	درصد حجمی	۱۰/۰		

1- Weighted Demerits 1N (WDN)

2- Top Groove Fill (TGF)

3- Top Land Heavy Carbon (TLHC)

پیوست الف

(اطلاعاتی)

طبقه بندی SAE بر اساس گرانزوی برای روغن های موتور (SAE J300-2007)

درجه گرانزوی SAE	گرانزوی ظاهری در دمای پایین ، میلی پاسکال ثانیه ^(۳)				گرانزوی در دمای پایین ، میلی پاسکال ثانیه ^(۲)
	حداکثر	حداقل	مربوط به پمپاز روغن ^(۴) حداکثر	مربوط به هنگام روشن کردن موتور ^(۱) حداکثر	
-	-	۳/۸	-۴۰ °C در ۶۰۰۰	-۳۵ °C در ۶۲۰۰	• W
-	-	۳/۸	-۳۵ °C در ۶۰۰۰	-۳۰ °C در ۶۶۰۰	۵ W
-	-	۴/۱	-۳۰ °C در ۶۰۰۰	-۲۵ °C در ۷۰۰۰	۱۰ W
-	-	۵/۶	-۲۵ °C در ۶۰۰۰	-۲۰ °C در ۷۰۰۰	۱۵ W
-	-	۵/۶	-۲۰ °C در ۶۰۰۰	-۱۵ °C در ۹۵۰۰	۲۰ W
-	-	۹/۳	-۱۵ °C در ۶۰۰۰	-۱۰ °C در ۱۳۰۰۰	۲۵ W
۲/۶	< ۹/۳	۵/۶	-	-	۲۰
۲/۹	< ۱۲/۵	۹/۳	-	-	۳۰
(۱۰W۴۰ ، ۵W۴۰ ، ۰W۴۰) درجه های ۳/۵	< ۱۶/۳	۱۲/۵	-	-	۴۰
(۱۰W۴۰ ، ۲۰W۴۰ ، ۱۵W۴۰ و ۲۵W۴۰) درجه های ۳/۷	< ۱۶/۳	۱۲/۵	-	-	۴۰
۳/۷	< ۲۱/۹	۱۶/۳	-	-	۵۰
۳/۷	< ۲۶/۱	۲۱/۹	-	-	۶۰
یادآوری - برای بررسی آماری داده ها به استاندارد ASTM D 3244-07 مراجعه شود .					
۱- استاندارد ملی ایران ۵۵۱۲ : سال ۱۳۸۰ (ASTM D 5293-08) ; آزمون CCS (ASTM D 445-06) : سال ۱۳۷۵ (۳۴۰)					

3- 1 mPa.s = 1 cP ; 1 mm²/s = 1 cSt

4- ASTM D 4684-08 (MRV)

5- ASTM D 4683-04 , or ASTM D 4741-06 , or ASTM D 5481 – 04 (HTHS)

پیوست ب
(اطلاعاتی)

طبقه بندی API برای روغن‌های پایه					
سایر	گوگرد (درصد وزنی)	ترکیبات اشباع (درصد وزنی)	شاخص گرانزوی	گروه	
-	>۰/۰۳	و / یا	< ۹۰	۸۰-<۱۲۰	I
-	≤۰/۰۳	و	≥ ۹۰	۸۰-<۱۲۰	II
-	≤۰/۰۳	و	≥ ۹۰	≥ ۱۲۰	III
PAO ^(۱)	-	-	-	-	IV
روغن پایه‌های دیگر به غیر از گروه‌های I تا IV	-	-	-	-	V
PIO ^(۲)	-	-	-	-	VI
1- Poly Alpha Olefins					
2- Poly Internal Olefins					